Makkumer Noard- en Súdwaard

Ultsje Hosper, Paul Paris

Groter contrast is bijna niet mogelijk. De Makkumer Noardwaard is een landelijk en internationaal vermaard natuurgebied. Aan de overkant van het Makkumerdiep ligt de Makkumer Súdwaard, met surf- en zwemstrand, camping, jachthaven, restaurant, zomerwoningen, appartementen en een heuse pier. Rond 1960 werd het recreatiepark de 'Holle Poarte' op de Súdwaard gesticht, en de laatste jaren is het fors uitgebreid. Op dit moment worden plannen voorbereid om het aantal bungalows uit te breiden tot circa vijfhonderd. Hiervan zullen tweehonderd zomerwoningen op een op te spuiten zandplaat voor de kust in het IJsselmeer worden gebouwd.
Maar ook de Noardwaard is in zijn huidige vorm een tamelijk jong natuurgebied. De ontwikkeling van de waarden zoals wij die thans kennen, is pas begonnen na 1933. Vóór de aanleg van de Afsluitdijk in 1932 was de Makkumerwaard een zandplaat in de Zuiderzee. In een verder verleden lag er volgens oude kaarten een eiland, de Schiltbanck of Groenlandt, voor de kust bij Makkum. Na een stormvloed in 1776 bleef een kale zandplaat over. De zandplaat, die in de Zuiderzee bij vloed overstroomde, kwam in het IJsselmeer permanent boven water te liggen. Het zoutgehalte verminderde, waardoor ook planten en dieren van het zoute water verdwenen. Al in 1928 werd de Makkumerwaard door het graven van een scheepvaartkanaal, het Makkumerdiep, in een noord- en een zuidwaard verdeeld. Met de vrijkomende bagger en zand werd op de noordwestpunt van de Súdwaard de zogenaamde Sânkop opgespoten; hierop bevindt zich nu de Holle Poarte. De Súdwaard werd tevens door een dam met Makkum verbonden.
In het verleden moest het Makkumerdiep regelmatig gebaggerd worden. Door golfslag en stroming werd zand uit het IJsselmeer aangevoerd dat de doorvaart van deze scheepvaartroute naar Makkum bedreigde. Daarom zijn in de jaren zeventig strekdammen aangelegd om het Makkumerdiep op diepte te houden.
De Makkumer Noardwaard is altijd een eiland gebleven. Langs de buitenrand ontstond een schelpenbank door stroming en golfslag. Deze is slechts spaarzaam begroeid. Vroeger genoot de schelpenbank grote bekendheid wegens de grote kolonies meeuwen en sterns zoals visdief, grote stern en dwergstern. Tot in de jaren vijftig waren deze broedkolonies aanwezig.
Na het droogvallen vestigden zich landplanten op de Noardwaard. Eerst waren het alleen soorten die aan de aanwezigheid van zout in de bodem waren aangepast, maar met de ontzilting nam de diversiteit toe. In 1939 werden 68 plantensoorten geteld. In de jaren vijftig en zestig was de gehele Noardwaard met riet begroeid. De rietcultuur was een winstgevende zaak. Als gevolg van voortschrijdende vegetatiesuccessie nam de rietgroei af. Op veel plaatsen is een rijke groei van zeggen en kruiden ontstaan, terwijl plaatselijk enige wilgenopslag ontstond. De diversiteit nam enorm toe: in 1988 werden maar liefst 266 verschillende planten geteld. Op afstand lijkt de Noardwaard één groot rietterrein, met plaatselijk enig wilgenstruweel. Maar tussen het riet groeien ook twee soorten die elders in Nederland niet voorkomen: de waardzegge en éénjarig moeraskartelblad.
De vogelrijkdom van de Noardwaard en van de ondiepe kustzone rondom, is overweldigend. Kust- en rietvogels, weide- en moerasvogels voelen zich hier thuis. Zo broeden de roerdomp, bruine kiekendief, baardmannetje en grote karekiet tussen het riet en de ruigte. De laatste jaren verblijven 's zomers enkele tientallen lepelaars op en rond de Noardwaard. Het is zelfs mogelijk dat bij het terugdringen van de rietcultuur de lepelaar zich hier als broedvogel zal vestigen.
Hoewel de Noardwaard beheerd wordt door natuurbeschermingsvereniging It Fryske Gea, wordt het gebied ook als rietland geëxploiteerd. De gemeente Wûnseradiel en de Dienst der Domeinen verhuren tweederde van de vijfhonderd hectare aan rietsnijders. Hier staat de rietcultuur voorop, en vindt een intensief rietbeheer plaats. Afgelopen voorjaar is nogmaals gebleken dat dit rietbeheer strijdig is met de natuurwaarden: om meer riet te produceren is na het rietsnijden vrijwel de gehele Noardwaard 'schoongebrand. Daarbij ging ook circa 150 ha broedbiotoop voor de lepelaar in vlammen op. Dit deel, midden op de Noardwaard, werd al vijftien jaar niet meer gemaaid. Het wordt de hoogste tijd dat het beheer van de Noardwaard uitsluitend op de uitzonderlijke natuurwaarden wordt afgestemd!